

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82:3

om djurskydd m. m.

Motionerna

I motion 1980/81:385 av Kerstin Anér (fp) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att förslag till lag utarbetas innebärande förbud mot att piska hästar på trav- och galoppbana.
2. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt lantbruksstyrelsen att föreslå åtgärder för att förbättra kontrollen över träningen av trav- och galopphästar.

I motion 1980/81:770 av Anders Gernandt m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär lagförslag innebärande att djurförsök som är kategoriserade i åtgärdsgrupp 5 i de djurförsöksetiska nämnderna totalförbjuds oavsett ändamål.

I motion 1980/81:1004 av Anders Gernandt m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att förbjuda svenska företag att testa kosmetika, toalettprodukter och vad som i övrigt tydligt kan karakteriseras som kemiska lyxprodukter på djur både i Sverige och utomlands.
2. att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att förbjuda import av kosmetiska produkter av lyxkaraktär, som uppenbarligen är testade på djur.
3. att riksdagen begär att regeringen skall överväga möjligheterna att föreskriva obligatorisk uppgift på förpackning till ovannämnda varuslag – svenska resp. importerade – om huruvida de är testade på djur eller ej.

I motion 1980/81:1007 av Eric Hägelmark (fp) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att lagen om tillsyn över hundar omarbetas och moderniseras.
2. att riksdagen hos regeringen begär att minimialdern för hundägare/vårdnadshavare fastställs till 15 år.
3. att riksdagen hos regeringen begär att jaktlagens och jaktstadgans bestämmelser inarbetas i lag om tillsyn över hundar.

Inkomna skrivelser m. m.

Till utskottet har inkommit ett antal skrivelser m. m. från allmänheten och vissa djurskyddsorganisationer, vari bl. a. framförts krav på bifall till motionerna 1980/81:770 och 1980/81:1004.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande några motioner som berör olika djurskyddsfrågor, såsom tävlingshästarnas situation, djurförsöksverksamheten samt reglerna för hundhållning.

Tävlingshästarnas situation. I motion 1980/81:385 föreslås vissa åtgärder för att åstadkomma ett bättre djurskydd inom hästsporten. Framför allt krävs det enligt motionären en bättre tillsyn över träningsverksamheten, eftersom denna i praktiken försiggår utan någon kontroll av djurskyddsinstanserna. Vidare yrkas att regeringen utarbetar ett lagförslag innebärande förbud mot att piska hästar på trav- och galoppbanor. Motionären påpekar att ett sådant förbud beslutats i Norge.

Utskottet erinrar om att övervakningen från djurskyddssynpunkt av trav- och galopptävlingar ombesörjs av banveterinärer som förordnas av lantbruksstyrelsen. Vad däremot beträffar träningsverksamheten ankommer det i första hand på vederbörande hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn enligt reglerna i djurskyddslagen (1944:219) om tillsyn över djurens vård och behandling. Enligt vad utskottet erfarit har allt flera kommuner skapat bättre förutsättningar för tillsynsarbetet genom att anställa särskilda djurskyddsinpektörer. Det kan tilläggas att utskottet vid riksmötet 1975/76 avstyrkte ett motionsyrkande om ändrad organisation av tillsynen i nu förevarande avseende, bl. a. med hänvisning till de kommunala satsningarna på tillsynssidan (JoU 1975/76:20).

I fråga om användningen av spö i tävlingssammanhang har utskottet inhämtat upplysningar om aktuella bestämmelser i reglementen för trav- och galoppsporten. Härav framgår att reglerna för användning av spö resp. körspö är mycket restriktiva vad gäller såväl spöets utförande som själva användningssättet. Vid travtävlingar t. ex. får körspö endast användas till lätt drivning. Kuskens båda händer skall samtidigt, med fattning i handstropp, användas för tömkörning. Vid misstänkt fall av överdrivet bruk av körspö skall banveterinär under tävlingsdagen undersöka aktuell häst.

Grundregeln för galopptävlingar är att användning av spö i drivande syfte är förbjudet. Vissa undantagsbestämmelser finns som under angivna förutsättningar tillåter att spöet används bl. a. strax efter start samt under de sista 300 metrarna. Spöet får aldrig lyftas över axelhöjd, varken vid slag eller viftning.

Vid hopptävlingar gäller som grundregel att spö ej får användas för bestraffning utan för anvisning.

Det kan tilläggas att lantbruksstyrelsen nyligen har utarbetat en instruktion för banveterinärer, som skall ses över av en särskild arbetsgrupp med företrädare för styrelsen, hästsporten och banveterinärerna.

Utskottet anser det för sin del givetvis angeläget att tävlingshästarna behandlas på ett sätt som är acceptabelt från djurskyddssynpunkt, såväl i tävlingssammanhang som under träning. Så till vida instämmer utskottet med

syftet bakom den nu behandlade motionen. Som utskottet påpekade redan vid riksmötet 1975/76 ägnar emellertid lantbruksstyrelsen stor uppmärksamhet åt frågor som rör tävlingshästarnas förhållanden. När det gäller användningen av spö vid trav- och galopptävlingar m. m. präglas reglerna härom, som utskottet nyss framhållit, av stor restriktivitet och kan, om de rätt efterlevs, knappast inge betänkligheter från djurskyddssynpunkt. Det bör f. ö. påpekas att spöet i vissa situationer kan utgöra en säkerhetshöjande faktor, t. ex. då det gäller att snabbt korrigera djuret för att undvika kollision eller annat faromoment. Ett generellt förbud mot användning av spö inom hästporten är utskottet f. n. inte berett att förorda. Givetvis utgår utskottet från att tävlingshästarnas situation – däri inbegripet reglerna för användning av spö och efterlevnaden av dessa bestämmelser – även i fortsättningen ägnas ingående uppmärksamhet från berörda myndigheter och organisationer. Någon särskild framställning härom från riksdagens sida med anledning av motion 1980/81:385 synes inte nödvändig.

Klassificeringen av djurförsök. Enligt motion 1980/81:770 indelas de djurförsök som granskas av de etiska nämnderna i fem åtgärdsgrupper, i förhållande till vilket lidande ingreppet förmodas åsamka djuret. Åtgärdsgrupp 5 innebär med denna indelning försök på osövda eller kurariserade (motsvarande) djur. Sådana försök utförs vid vissa fysiologiska och farmakologiska experiment på nervsystemet. Dessa är mycket plågsamma och kan enligt motionärerna inte anses försvarliga, oavsett för vilket ändamål försöket görs. Motionen utmynnar i ett yrkande att sådana djurförsök totalförbjuds, oavsett ändamål.

Utskottet vill nämna att de olika typerna av djurförsök har klassificerats av lantbruksstyrelsen och sammanställts i en bilaga till styrelsens kungörelse med föreskrifter om de djurförsöksetiska nämnderna (LSFS 1979:31). Bilagan innehåller en förteckning över fem olika åtgärdsgrupper med tillhörande exempelsamling. I grupperna 1 och 2 har inordnats försök utan ingrepp och försök med ingrepp av föga smärtsam karaktär. I de övriga grupperna har inordnats försök som i stigande grad innebär risk för att djuret skall förorsakas lidande. Med åtgärdsgrupp 5 avses försök som planeras på osövda eller kurariserade (motsvarande) djur. Som motionärerna anför avser dessa försök bl. a. vissa fysiologiska och farmakologiska experiment på nervsystemet. Enbart den omständigheten att ett försök hänförs till åtgärdsgrupp 5 ger dock i sig inte någon upplysning om ingreppets svårighetsgrad i det enskilda fallet. Som framgår av det nyss anförda kan de mera ingripande djurförsöken hänföras till endera av åtgärdsgrupperna 3–5. Varken av formella eller sakliga skäl finns anledning för riksdagen att – med frångående av principerna för sitt beslut vid riksmötet 1978/79 – föreslå förbud mot någon viss typ av djurförsök på det sätt motionärerna yrkat. I enlighet med nyssnämnda beslut (se JoU 1978/79:5) ankommer det på de djurförsöksetiska nämnderna att förpröva planerade djurförsök från etisk

synpunkt. Utskottet utgår från att prövningen av i synnerhet mera ingripande djurförsök sker med all den restriktivitet som är motiverad med hänsyn till föreliggande omständigheter. Motion 1980/81:770 avstyrks.

Djurförsök vid framställning av kosmetika m. m. I motion 1980/81:1004 hemställs om olika åtgärder i syfte att motverka plågsamma djurförsök vid framställning av kosmetiska lyxprodukter m. m. resp. att förhindra import av sådana produkter, om de är testade på djur. Enligt motionen testas en mångfald produkter, såväl nyttiga som onyttiga, genom relativt plågsamma djurförsök. Det kan röra sig om ögondropp, tvångsmatning eller hudirritation. De mest använda djuren är kaniner (schampo), marsvin (hudirritationstest), möss och råttor (tvångsmatning). Även djur som hamster, häst och apa används ibland. De flesta försöken av detta slag äger rum utomlands.

Djurförsök för att testa kosmetika, tvål och schampo görs enligt motionen även i Sverige, om än i mycket begränsad omfattning. Arbetskyddsstyrelsen låter t. ex. testa vissa s. k. barriärkrämer (skyddskrämer, koncentrerade tvålblandningar o. d.) som används av personal på sjukhus m. fl. De flesta svenska företag som tillverkar eller säljer kosmetika förlägger testningen utomlands.

Motionärerna anser det oacceptabelt att djur plågas och dödas vid framställningen av produkter som närmast kan betecknas som lyxprodukter. Hygieniska och kosmetiska produkter bör, framhåller man, i grunden vara framställda av ämnen som är oskadliga för människan. Om de stora kosmetikatillverkarna i vinst- och konkurrensintresse envisas med att använda nya, okända ingredienser vid tillverkningen bör detta inte uppmuntras av samhället genom bristen på regler rörande försöksdjursanvändning för sådana ändamål. Att dessa produkter kan framställas på annat sätt visas bl. a. av det faktum att man på initiativ av vissa djurskyddsorganisationer börjat saluföra hygienartiklar som inte testats på djur.

Utskottet vill erinra om att en liknande motion behandlades av utskottet under föregående riksmöte (JoU 1980/81:1). I det av riksdagen godkända betänkandet anslöt sig utskottet i viss mån till de kritiska synpunkter som framförts rörande försöksdjursanvändning inom kosmetikaindustrin. Samtidigt framhöll utskottet dock att kosmetiska och hygieniska preparat var svärdefinierade begrepp som också med en restriktiv tolkning torde omfatta åtskilliga nödvändighetsvaror. Ett generellt förbud mot ifrågakvarande försök skulle vidare, enligt utskottet, få konsekvenser i fråga om vissa viktiga allergitester. Med hänvisning till att djurförsök av åsyftat slag till övervägande del ägde rum i andra länder fann utskottet det mest naturligt att hithörande frågor aktualiserades i de internationella djurskyddssammanhangen. I nu förevarande ärende har utskottet erfarit att centrala försöksdjursnämnden uppdragit åt en ledamot, som är medlem av Europarådets

djurskyddsgrupp, att där ta upp frågan om testning på försöksdjur av kosmetika m. m.

Utskottet har funnit anledning att i anslutning till den nu aktuella motionen något utveckla sina synpunkter på försöksdjursanvändningen i de av motionärerna åsyftade sammanhangen. Tidigare riksdagsbeslut i hithörande frågor bygger bl. a. på principen att användningen av försöksdjur så långt möjligt kan begränsas och att en övergång till andra forskningsmetoder än djurförsök stimuleras. Vid bedömningen av det etiskt försvarbara i ett djurförsök är vidare ändamålet med försöket av central betydelse. Sådana projekt som t. ex. syftar till att främja den medicinska forskningen eller att förebygga risker från arbetarskydds- eller allmän hälsosynpunkt torde i allmänhet inta en viss särställning i dessa sammanhang. Från nyss berörda utgångspunkter finns det däremot enligt utskottets mening anledning att inta en betydligt mera restriktiv hållning till djurförsök som förekommer vid framställningen av klart lyxbetonade produkter, även om det självfallet ofta kan vara vanskligt att på rent objektiva grunder söka definiera ett sådant begrepp. Beträffande vissa kemiska preparat med ytterst perifert användningsområde (t. ex. medel för att förhöja vissa krukväxters utseende m. m.) är det dock enligt utskottets mening klart stötande från etisk synpunkt om djurförsök skall behöva förekomma i tillverkningsprocessen. I enlighet med vad utskottet tidigare framhållit är det viktigt att hithörande frågor tas upp av berörda myndigheter och organisationer i det internationella djurskyddsarbetet. Vad utskottet anfört med anledning av motion 1980/81:1004 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Tillsyn över hundar. Enligt motion 1980/81:1007 ställs från samhällets sida inga krav på en blivande hundägare eller vårdnadshavare. Inget hinder föreligger att registrera en hund på en icke straffmyndig person. Lagen om tillsyn över hundar är enligt motionären alltför oklar och ofullständig för att motsvara de krav som det starkt ökande hundbeståndet ställer på samhällets kontroll- och sanktionsmöjligheter. Dessutom finns bestämmelser om hundhållning spridda på flera lagar utöver den nyssnämnda, nämligen jaktlagen och jaktstadgan. Motionen utmynnar i yrkanden att lagen om tillsyn av hundar omarbetas och moderniseras och att jaktlagstiftningens regler om hundhållning inarbetas i denna lag. Vidare yrkas att minimiåldern för hundägare/vårdnadshavare fastställs till 15 år.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att rikspolisstyrelsen med anledning av en skrivelse från Föreningen Sveriges polischefer hos regeringen föreslagit en översyn av lagen (1943:459) om tillsyn över hundar. Förslaget har remissbehandlats och bereds f. n. i jordbruksdepartementet, där man avser att senare, i samråd med justitiedepartementet, upprätta en proposition i ämnet. Utskottet räknar därför med att syftet med motionärens yrkande om översyn av lagen kommer att bli tillgodosett utan någon

framställning från riksdagens sida. I avbidan på resultatet av den i regeringskansliet aktualiserade översynen bör inte heller motionärens krav i övrigt föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande djurskyddet inom hästsporten att riksdagen lämnar motion 1980/81:385 utan vidare åtgärd.
2. beträffande klassificeringen av djurförsök att riksdagen avslår motion 1980/81:770.
3. beträffande djurförsök inom kosmetikaindustrin att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1980/81:1004.
4. beträffande lagen om tillsyn över hundar att riksdagen lämnar motion 1980/81:1007 utan vidare åtgärd.

Stockholm den 27 oktober 1981

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Hans Wachtmeister (m), Åke Wictorsson (s), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Märta Fredrikson (c), Martin Segerstedt (s), Lennart Brunander (c), Jan Fransson (s), Ingvar Eriksson (m) och Åke Persson (fp).